

Irška uresničuje varčevalni program

Trojka evropske komisije, Mednarodnega denarnega sklada in Evropske centralne banke je pozitivno ocenila uresničevanje irskega varčevalnega programa. Gospodarstvo spet raste

DARJA KOCBEK
BRUSELJ (OD NAŠE DOPISNICE)

Irška uresničuje varčevalni program, ki ga je morala sprejeti kot pogoj za pridobitev evropske pomoči. Zagotovljeno ima tudi ustrezno financiranje proračuna, po drugem rednem četrtletnem pregledu izvajanja programa ocenjuje trojka evropske komisije, Evropske centralne banke (ECB) in Mednarodnega denarnega sklada (IMF). Da bi pomirili finančne trge, je pomembno, da ima izvajanje progra-

ma močno politično podporo. Irsko gospodarstvo letos spet raste, bruto domači proizvod se je v prvem četrtletju stabiliziral, v celotnem letu je po oceni trojke pričakovati zmerno rast.

Okrevanje gospodarstva bo temeljilo predvsem na močnem izvozu in krepitvi konkurenčnosti gospodarstva, še naprej pa je pričakovati krčenje domačega povpraševanja. Prihodnje leto se bo irska gospodarska rast okrepila, kar bo vplivalo tudi na izboljšanje razmer na trgu dela. Irška poleg tega izvaja reforme za odpravo problemov v bančnem sektorju, restrukturiranje bank izvaja hitreje, kot je predvideno. Konec julija bo predvidoma končana tudi rekapitalizacija bank, ki so v domači lasti, navaja trojka.

Predvideno je, da bo irski proračunski primanjkljaj nižji od 10 odstotkov BDP v tem letu, vlada pa je naročila neodvisno oceno razmer v javnih finančnih. V drugi polovici leta bo objavila program za fiskalno konsolidacijo od leta 2012 do 2015 s ciljem, da bi leta 2015 proračunski primanjkljaj znižala

pod tri odstotke BDP, kar je meja v skladu z Maastrichtskimi merili.

Vlada tudi izvaja ciljne strukturne reforme. Da bi spodbudila odpiranje novih delovnih mest, se s socialnimi partnerji dogovarja o sporazumu o plačah po sektorjih, za katere kaže, da bi brezposelnost lahko ostala visoka. Pa tudi o odpravi ovir za trgovanje v nekaterih sektorjih, kot je odvetništvo, zdravstvo, lekarniška dejavnost, da bi povečala konkurenco in s tem znižanje cen in dvig kupne moči prebivalcev.

Trojka ocenjuje, da je Irška izpolnila pogoje za nakazilo naslednje tranše pomoči v višini štirih milijard evrov (2,5 milijarde evrov od članic EU in 1,5 milijarde evrov od IMF) iz svežnja za pomoč, ki je vreden 85 milijard evrov in je bil odobren lani. Na podlagi bilateralnega sporazuma ji bo Velika Britanija kot nečlanica držav z evrom nakazala še svoj delež v višini 500 milijonov evrov. Trojka evropske komisije, ECB in IMF bo na naslednji redni pregled izvajanja irskega varčevalnega programa odšla oktobra.

Danes objava rezultatov stresnih testov za banke

Nocoj bodo objavljeni izidi letošnjih stresnih testov za evropske banke, tudi največji slovenski banki, Novo Ljubljansko banko in Novo Kreditno banko Maribor. V EU so se zavezale pomoči ranljivim bankam in tudi v Sloveniji poudarjajo, da so na izide pripravljene. V teste je bilo vključenih 91 bank, ki predstavljajo 65 odstotkov bančnega trga v EU.

Obe slovenski banki nimata težav z izpostavljenostjo do državnih obveznic ranljivih članic območja evra, precej bolj pa ju bremenijo slaba poso-

jila, še posebej v gradbenem sektorju. To se pozna v izdatnem oblikovanju slabitev in rezervacij in slabih poslovnih rezultatih v zadnjem letu.

Finančni minister **Franč Križanič** je v torek poudaril, da so v Sloveniji ustrezno pripravljene na izide - nanje se bodo odzvali z ustreznim pismom, ki je predpisano, in obljubili, če bo potrebno, ustrezne ukrepe za zagotovitev stabilnosti bančnega sistema - najprej zasebnega, potem pa tudi javnega sektorja. Na konkretno vprašanje, ali so resnične govorice,

Franč Križanič: Država stoji za bankami. (Janko Rath)

da bo ena od slovenskih bank na tistih padla, je odgovoril: "Tudi če bo, imamo pripravljene ukrepe, tako da je signal trgom povsem jasen - da država stoji za bankami, ki delujejo na njenem območju, še zlasti tam, kjer je lastnica." (gr)

Zakaj so fiziki dobrodošli v bankah

"Potrebujemo načine preverjanja varnosti za finančne instrumente, tako kot imamo varnostne preglede za avtomobile in hiše," pravi ekonofizik profesor Thomas Guhr z univerze Duisburg Essen v Nemčiji

MARJAN LOGAR

Med 26. junijem in 10. julijem je bila na Univerzi v Mariboru (UM) že 8. mednarodna poletna šola/konferenca o kaosu in nelinearni dinamiki, ki jo organizira Center za uporabno matematiko in teoretično fiziko Univerze v Mariboru (CAMTP).

Prvi teden potekajo ciklični predavanja s številnih različnih področij, kot so dinamika tekočin in turbulenca, neravnovesna klasična in kvantna statistična mehanika, nelinearna dinamika življenja (biološki oscilatorji, celična, kardiovaskularna in možganska dinamika in interakcije), kvantni kaos in ekonofizika.

S **Thomasom Guhrom** z univerze Duisburg Essen v Nemčiji smo se pogovarjali o njegovem delu. Po diplomu iz fizike se je najprej ukvarjal s teoretično jedrsko fiziko na inštitutu Maxa Plancka v Heidelbergu, pri podoktorskem študiju v Berkleyu in Kopenhagenu pa s statistično fiziko, kaosom in nelinearno dinamiko ter z opisom kompleksnih sistemov in zadnja leta

z elastičnostjo, nanomehaniko in ekonofiziko.

Naprava mikrometrskih velikosti za aktiviranje airbaga

O povezanosti elastičnosti in nanomehanike ter kaosa in kvantne mehanike pravi:

"Za kaotične pojave v makrosvetu je poznana njihova občutljivost na začetne pogoje. Za atome in molekule pa se izkaže, da so naravni zakoni povsem drugačni, saj tu velja kvantna mehanika. Za opis kaotičnega gibanja v tem svetu se uporablja statistični pristop, kar pomeni, da skušamo sistem z velikim številom prostostnih stopenj opisati z njihovim majhnim številom. Na primer številne atome in molekule v zraku skušamo opisati z majhnim številom spremenljivk, le s tlakom in temperaturo.

Elastični valovi nimajo nič opraviti s kvantno mehaniko, a izkaže se, da je matematični zapis elastičnih pa tudi zvočnih ali seizmičnih valov podoben kot v kvantni mehaniki. Zato lahko uporabimo podobne matematične prijeme. Tako na primer v avtu majhna naprava mikrometrskih velikosti določa, kdaj naj se airbag aktivira. Za takšne naprave in njihovo mehanično obnašanje je treba poznati zakone o elektriki in zakonitosti majhnih, tankih teles v nanoobmočju. Zaradi danes vse manjših tehničnih naprav je treba vedeti, kako se kvantna mehanika povezuje z elastičnostjo.

Tu je še veliko neznanega in zato je to predmet številnih raziskav in njihovih tehničnih aplikacij, na primer kantileverjev."

Analiza gibanja cen delnic z matematičnimi metodami

Na vprašanje, s čim se ukvarja ekonofizika in zakaj je zanimiva, pa profesor Guhr odgovori:

"Na prvi pogled se zdi nenavadno, da se fiziki ukvarjajo z ekonomskimi problemi. Vendar je povezava fizike in ekonomije smiselna in sploh ne nova. Že matematik Bachelier je razvil teorijo naključnih procesov in z njo celo prehitel Einsteinovo objavo podobne teorije Brownovega gibanja leta 1905. Uporabil jo je za finančne instrumente. Einsteinova teorija statistično opiše povsem neurejeno gibanje delov celic rastlin, ki jih vidimo pod drobnogledom. Isto teorijo lahko uporabimo tudi za dnevno spreminjanje gibanja cen delnic, katerih grafe vidimo v časopisih in po televiziji. Z matematičnimi metodami lahko določimo verjetnost, kje se bo cena delnic ustalila.

Drugi primer je področje poslovnega tveganja. Kako ravnati, ko cene delnic preveč padejo ali ko najemniki kreditov ne morejo plačevati obveznih obrokov? To so statistični pojavi in količine. Upravljanje tveganja v ekonomiji ima formalno veliko skupnega s statistično fiziko in to je področje, kjer fiziki lahko nekaj prispevajo. Ekonomija je namreč zelo obsežno področje in finance so njen le majhen del. Tu lahko uporabimo matematične modele in fiziki smo za to izurjeni in poznamo metode. Mnogi diplomanti fizike odhajajo v banke, svetovalne firme in zavarovalnice. Pred petimi, šestimi leti je vsak deseti zaposleni z visoko izobrazbo, ki ga je zaposlila največja

Velike skrbi italijanskega gospodarskega ministra Giulia Tremontija (Reuters)

Italijanski senat potrdil varčevalni paket

Solidarnostna dajatev upokoencev, usklajevanje pokojninske dobe z življenjsko dobo, doplačilo za zdravstvene preglede ...

Italijanski senat je včeraj potrdil na mednarodnih finančnih trgih nestrpno pričakovani varčevalni paket. Namesto 47 milijard evrov, kolikor je bilo predvideno prvotno, paket predvideva skoraj 70 milijard evrov finančnih učinkov do leta 2014, so poročali italijanski mediji. Večino prihrankov namerava država ustvariti v letih 2013 in 2014, novih 20 milijard evrov za izravnavanje proračuna pa so našli v odpravi različnih davčnih olajšav, kar bo prizadelo tako družine kot podjetja. O varčevalnem paketu bo dokončno odločila poslanska zbornica predvidoma v petek.

Medtem ko so senatorji pojasnjevali, kako bodo glasovali, je država izpeljala novo izdajo dolgoročnih obveznic, vendar je morala vlagateljem ponuditi precej višje donose, kot ob zadnji izdaji. Za 15-letne obveznice je donos znašal 5,9 odstotka, kar je rekordna vrednost vse od uvedbe evra. Povpraševanje je bilo sicer solidno, saj je ponudbo 1,72 milijarde evrov obveznic presešlo za skoraj 900 milijonov evrov. Milanska borza se je na dražjo zadolžitev države odzvala s približno

1,5-odstotnim padcem cen delnic. V zadnjih dneh je varčevalni paket doživel kar nekaj sprememb. Pokojninska doba naj bi se tako z daljšanjem življenjske dobe začela usklajevati že z letom 2013, torej leto prej, do leta 2050 pa naj bi se podaljšala za tri leta in deset mesecev.

Vlada uvaja tudi solidarnostno dajatev upokoencev, ki letno prejema več kot 90.000 evrov pokojnine. Gre za tako imenovane zlate pokojnine. Do leta 2014 jim bodo od pokojnine trgli pet odstotkov za del, ki presega 90.000 evrov, in 10 odstotkov za del, ki presega 150.000 evrov. Avtomatično se bodo usklajevale le pokojnine, nižje od 30.000 evrov letno.

Poleg tega naj bi že s ponedeljkom, namesto z letom 2012, uvedli doplačilo za nenujne zdravstvene preglede in za specialistične preglede v višini 25 oziroma 10 evrov.

Varčevanje sicer predvideva precejšnje krčenje regionalnih proračunov in zamrzitev plač ter zaposlovanja v javnem sektorju. Berlusconijska vlada pa se namerava lotiti tudi liberalizacije storitev in novega kroga privatizacije, ki naj bi stekla leta 2013.

A realnega gospodarstva varčevalni paket ni zadovoljil. Predsednica združenja industrijalcev Confindustria Emma Marcegaglia varčevanje sicer podpira, a opozarja, da je politika celotna breme zategovanja pasu prenesla na gospodinjstva in podjetja, medtem ko politiki ne nameravajo varčevati. (sta)

Sedež Deutsche Bank v Frankfurtu: Pred petimi, šestimi leti je bil vsak deseti zaposleni z visoko izobrazbo, ki ga je zaposlila največja nemška banka, naravoslovec, in večina med njimi fizikov." (Reuters)

nemška banka Deutsche Bank, bil naravoslovec, kar ni malo, in večina med njimi fizikov."

Razpršenost naložb ni dovolj za dobiček

Glede trenutnih finančnih razmer v Evropi profesor Guhr pove:

"V zadnjem času so spoznali, in k temu so veliko prispevali fiziki, da porazdelitve cen niso normalne, Gaussove, in da so repi težji. To pomeni, da so drastični dogodki bolj verjetni, kot se je mislilo v starejših ekonomskih teorijah. Podobno velja tudi za najemanje kreditov. Veljalo je, da se na preprostem kreditnem trgu določeni dogod-

ki ne morejo zgoditi in da je visok dobiček v razpršenosti naložb. A to ne drži, ker prejemniki - podjetja niso nikoli ekonomsko neodvisni in so med njimi različne korelacije. Zato je dobiček razpršenosti precej nižji. Vidimo, kako ekonomske spremembe vplivajo na naše življenje, na primer Grčija je zdaj res v težavah. Ob tem ugotovimo, da upravljanje s tveganji danes ni dovolj dobro in da bi to morali izboljšati. Mnogi novi finančni instrumenti še niso ustrezno preverjeni. Zato potrebujemo načine preverjanja varnosti za finančne instrumente, tako kot imamo varnostne preglede za avtomobile in hiše," konča ekonofizik prof. Guhr.